Radinių konservavimas – mokslinės informacijos šaltinis

Konservuoti radiniai gali suteikti daug vertingos informacijos tiek specialistams, tiek plačiajai visuomenei. Nuvalius radinius dengiančias įvairaus storio ir kietumo apnašas, išryškėja jų forma, kartais ir paskirtis, įvairūs ženklai, ornamentai, dangos bei kitos žymės. Tačiau dažnai tai būna tik pirminė, ne visa informacija. Konservuojant metalinius radinius, svarbūs metalų lydinių sudėties, dangų tyrimai. Gauti rezultatai leidžia spręsti ne tik apie tai, iš kokio metalo arba lydinio pagaminti, kokia danga padengti dirbiniai, bet ir apie kai kurių iš jų gamybos technologijas. Restauratoriai iš rentgenogramų nuotraukų nustato storu kietų mineralizuotų apnašų sluoksniu apaugusių radinių formą, metalo suirimo laipsnį, pagal tai parenkama atitinkama konservavimo metodika. Jie archeologams suteikia daug įdomios paprasta akimi nematomos informacijos apie tai, kas slepiasi dirbinių viduje.

RENTGENOGRAFINIAI TYRIMAI

Nenuvalytų raktelio ir adatos rentgenogramos nuotrauka

Tarp korozijos pažeistos geležies sluoksnių aiškiai išsiskiria tankesnis metalas, greičiausiai vario lydinys.

Nuotraukoje matosi į tris dalis sulūžusi adata

Pakabinamosios spynos ir jų rentgenogramų nuotraukos

Nuvalius spynas dengiančias apnašas, tapo matoma tik jų išorinė forma. Rentgenogramų nuotraukose išryškėjo spynų mechanizmai.

MIKROCHEMINIAI METALŲ LYDINIŲ SUDĖTIES, DANGŲ TYRIMAI

Vilniaus Žemutinės pilies teritorijoje rasta įvairios paskirties metalinių dirbinių su dangomis. Kartais radinių dangos būna nepažeistos, tačiau dažniausiai yra sunykusios, išlikę tik dangų likučiai, kuriuos aptikus galima teigti, kad dirbiniai buvo padengti dangomis.

ALAVO DANGOS

Daugiausia radinių rasta su alavo danga. Alavas yra atsparus, blizgantis, savo cheminėmis savybėmis ir išvaizda į sidabrą labai panašus metalas. Dėl šios priežasties iš pirmo žvilgsnio dažnai sunku nustatyti, kokia danga – alavo ar sidabro – padengtas dirbinys. Todėl galimos klaidingos išvados. Remiantis tyrimais, nustatyta, kad alavu dengti Vilniaus Žemutinės pilies teritorijoje aptikti geležiniai langų apkalai, kai kurios šarvų plokštelės, balnakilpės, kai kurie pentinai, vario lydinio kibiras.

Pentinas, XIV–XV a., alavuota geležis

Pentinas prieš konservavimą

Konservuotas ir restauruotas pentinas. Išryškėjo alavo danga ir alavinės pentino dirželių kniedės

Vaikiškas bronzinis pentinas, XVII a. I p., vario lydinys, auksuotas

Pentinas prieš konservavimą

Konservuotas pentinas.

Nuvalius storą apnašų sluoksnį, išryškėjo aukso dangos likučiai.

AUKSO DANGOS

Auksavimo žymių aptikta ant sidabro, vario lydinių ir net ant geležies.

Apkalas su rytietiškaisiais ornamentais, XVII a. pr., vario lydinys, auksuotas

Apkalas prieš konservavimą

Aukso danga nepažeista, gerai išlikusi.

Šarvų plokštelės su ornamentu, XIV–XV a., geležis su aukso danga

Šarvų plokštelės

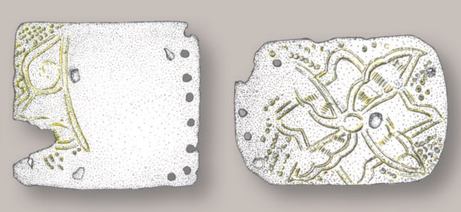

Šarvų plokštelių piešinys

Ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje analogų neturinčių šarvų plokštelių ornamentų keliose vietose matomi aukso dangos fragmentai.

Ant šarvų plokštelių ir pentino fragmentiškai išlikusi aukso danga, todėl galima teigti, kad abu dirbiniai buvo auksuoti.

Atskirai reikėtų išskirti juvelyrinius dirbinius. Kai kurie jų iš pirmo žvilgsnio spalva ir blizgesiu panašūs į auksinius. Tačiau remiantis tyrimais nustatyta, kad dauguma puošnių ornamentuotų žiedų (kai kurie signetiniai) bei pakabučių pagaminti iš vario lydinių.

Smeigtukas, auksuotas sidabras

Auksu spindintis vario lydinio žiedas

Auskaras, sidabras, aukso danga

Tikėtina, kad dauguma juvelyrinių dirbinių pagaminti vietinių meistrų. Archeologų spėjimus, kad pilies teritorijoje veikė juvelyrinės dirbtuvės, patvirtina rasti žiedai ir kelios juos atitinkančios liejimo formos, keraminiai tigliai su aukso, sidabro ir vario lydinio pėdsakais.

Keraminis tiglis su nuvarvėjusiais vario, cinko, alavo ir sidabro lašeliais (aukso pėdsakai ant tiglio viršaus fragmento), šalia yra vario lydinio ruošinys (XIV–XV a.), kalinėjimo spaudas (XV a.?) su prie spaudo pagrindo prilipusiomis aukso dalelėmis.

Restauratoriai Rima Niunkienė, Aldona Skučienė, Dainius Šavelis
Metalų lydinių sudėties, dangų tyrimus atliko Aldona Skučienė
Rentgenogramų nuotraukų autoriai Lietuvos dailės muziejaus P. Gudyno restauravimo centro specialistai Arūnas Bėkšta, Jurgis Pilipavičius
Medžiagą stendui rengė Aldona Skučienė